

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
24 päivänä marraskuuta 1998^{*}

Asiassa C-274/96,

jonka Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro (Italia), on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa, jossa vastaajina ovat

Horst Otto Bickel

ja

Ulrich Franz

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 6, 8 a ja 59 artiklan soveltamisesta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch ja P. Jann sekä tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, H. Ragnemalm (esittelevä tuomari), L. Sevón, M. Wathelet ja R. Schintgen,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

^{*} Oikeudenkäyntikieli: italia.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö professori Umberto Leanza, avustajanaan valtionasiamies Pier Giorgio Ferri,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamies Pieter van Nuffel ja oikeudellisessa yksikössä toimiva kansallinen virkamies Enrico Altieri,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Bickelin ja Franzin, edustajanaan asianajaja Karl Zeller, Merano, Italian hallituksen, asiamiehenään Pier Giorgio Ferri, ja komission, asiamiehinään Pieter van Nuffel ja oikeudellisen yksikön virkamies Lucio Gussetti, 27.1.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.3.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro, on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 2.8.1996 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 12.8.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen EY:n perustamissopimuksen 6, 8 a ja 59 artiklan tulkinnasta.

- 2 Nämä kysymykset on esitetty kahdessa rikosasiassa, joista toisessa vastaajana on Bickel ja toisessa Franz.

- 3 Itävallan kansalainen Bickel, jonka kotipaikka on Nüziders, Itävalta, on ammatiltaan kuorma-autonkuljettaja. Poliisi pysäytti hänet 15.2.1994 hänen ajaessaan kuorma-autoaan Castelbellossa, Trentino-Alto Adigen maakunnassa (Regione Trentino-Alto Adige) Italiassa, ja antoi hänelle tiedoksi alkoholin vaikutuksen alaisena ajamista koskeneen rangaistusvaatimuksen.

- 4 Saksan kansalainen Franz, jonka kotipaikka on Peissenberg, Saksa, saapui Trentino-Alto Adigen maakuntaan turistina. Hänelle 5.5.1995 tehdyssä tullitarkastuksessa hänen hallustaan löydettiin malliltaan kielletty veitsi.

- 5 Kumpikin syytetty ilmoitti Pretore di Bolzanolle, ettei osaa italian kieltä, ja vaati, että oikeudenkäyntikielenä olisi oltava saksa, vedoten lainsäädäntöön, jonka tarkoituksena on suojella Bolzanon provinssin (provincia di Bolzano) saksankielistä yhteisöä.

- 6 Trentino-Alto Adigen maakunnan erityisasemasta 30.8.1972 annetun presidentin asetuksen nro 670 (GURI nro 301, 20.11.1972) 99 §:ssä säädetään, että tällä alueella saksan kieli on italian kielen kanssa yhdenvertaisessa asemassa.

- 7 Saman asetuksen 100 §:n mukaan saksankielisillä kansalaisilla, jotka asuvat Bolzanon provinssissa, jonne saksankielinen vähemmistö on pääsääntöisesti sijoittautunut, on oikeus käyttää omaa kieltään tuomioistuimissa ja viranomaisissa, jotka sijaitsevat tässä provinssissa tai jotka ovat toimivaltaisia tämän alueen osalta.

- 8 Trentino-Alto Adigen maakunnan erityisaseman täytäntöönpanosta siltä osin kuin on kyse kansalaisten oikeudesta käyttää saksan ja retoromaanin kieliä viranomaisissa ja tuomioistuinmenettelyssä 15.7.1988 annetun presidentin asetuksen nro 574 (GURI nro 105, 8.5.1989) 13 §:ssä säädetään, että hallintoviranomaisten ja lainkäyttöelinten on Bolzanon provinssissa asuvien kansalaisten kanssa asioidessaan sekä heitä koskeissa asiakirjoissaan käytettävä kyseessä olevan henkilön käyttämää kieltä.
- 9 Asetuksen nro 574 14 §:ssä säädetään lisäksi, että silloin, kun tekijä saadaan kiinni itse teossa tai hänet pidätetään, lainkäyttöviranomaisen tai poliisin on ennen kuulustelua tai mitään muuta toimenpidettä kysyttävä rikoksesta epäillyltä, mikä hänen äidinkielensä on. Jos äidinkieleksi ilmoitetaan saksa, kuulustelu ja kaikki muut toimenpiteet suoritetaan saksaksi.
- 10 Asetuksen nro 574 15 §:n mukaan lainkäyttöviranomaisella, jonka tehtävänä on laatia menettelyyn liittyvä asiakirja, joka on annettava tiedoksi epäillylle tai syytetylle, on velvollisuus käyttää tämän oletettua kieltä, joka määräytyy sekä sillä perusteella, että kyseisen henkilön kuuluminen tiettyyn kieliryhmään on tunnettua, että muiden menettelyn kuluessa jo ilmi tulleiden seikkojen perusteella. Ensimmäisen menettelyyn liittyvän asiakirjan tiedoksi antamista seuraavien kymmenen päivän kuluessa epäilty tai syytetty voi riitauttaa käytetyn kielen henkilökohtaisesti esittämällään tai asiasta vastaavalle elimelle toimittamallaan ilmoituksella. Tässä tilanteessa lainkäyttöviranomainen valvoo, että kyseiseen ajankohtaan mennessä laaditut asiakirjat käännetään ja että myöhemmin laadittavat asiakirjat laaditaan ilmoitetulla kielellä.
- 11 Kansallinen tuomioistuin on epätietoinen siitä, pitääkö menettelyyn liittyviä sääntöjä, joita sovelletaan Bolzanon provinssissa asuviin kansalaisiin, yhteisön oikeuden mukaan soveltaa muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka ovat provinssissa

käymässä, joten se päätti lykätä asian käsittelyä siihen asti, kun yhteisöjen tuomioistuin on vastannut seuraavaan ennakkoratkaisukysymykseen:

”Onko perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrättyä syrjinnän kieltoa, perustamissopimuksen 8 a artiklassa määrättyä unionin kansalaisten vapaata liikkumis- ja oleskeluoikeutta ja perustamissopimuksen 59 artiklassa määrättyä palvelujen tarjoamisen vapautta koskevia periaatteita tulkittava siten, että sellaisella unionin kansalaisella, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus ja joka oleskelee toisessa jäsenvaltiossa, on oikeus vaatia, että häntä koskevan rikosoikeudellisen menettelyn kielenä on jokin tietty kieli, kun tämän toisen valtion kansalaisilla on vastaavassa tilanteessa tällainen oikeus?”

- 12 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy, kuuluuko kansallisessa lainsäädännössä säädetty oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi muu kuin kyseessä olevan valtion pääkieli perustamissopimuksen soveltamisalaan ja onko tällaisen oikeuden siis oltava yhteensopiva perustamissopimuksen 6 artiklan kanssa. Jos näin on, kansallinen tuomioistuin kysyy lisäksi, onko perustamissopimuksen 6 artiklan vastaisena pidettävä nyt kyseessä olevan kaltaista kansallista lainsäädäntöä, jolla tietyn muunkielisille kuin kyseessä olevan jäsenvaltion pääkielisille kansalaisille, jotka asuvat tietyn hallintoyhteisön alueella, myönnetään oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi tämä kielenä mutta jolla samaa oikeutta ei myönnetä muiden jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka ovat samankielisiä ja jotka oleskelevat ja liikkuvat kyseisellä alueella.

Kysymyksen ensimmäinen osa

- 13 Aluksi on todettava, että henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja sijoittautumisvapauden periaatteisiin perustuvan yhteisön kannalta yksilöiden kielellisten oikeuksien ja mahdollisuuksien suojeleminen on erityisen tärkeää (asia 137/84, Mutsch, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2681, 11 kohta).

- 14 Seuraavaksi on korostettava, että kun perustamissopimuksen 6 artiklassa kielletään ”kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä”, siinä vaaditaan, että henkilöitä, jotka ovat tilanteessa, johon sovelletaan yhteisön oikeutta, kohdellaan täysin yhdenvertaisesti jäsenvaltion kansalaisten kanssa (asia 186/87, Cowan, tuomio 2.2.1989, Kok. 1989, s. 195, 10 kohta).
- 15 Yhteisön oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin kuuluvat muun muassa tilanteet, joihin sovelletaan perustamissopimuksen 59 artiklassa turvattua oikeutta palvelujen vapaaseen tarjoamiseen. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tähän oikeuteen kuuluu palvelujen vastaanottajien vapaus mennä toiseen jäsenvaltioon saadakseen siellä palveluja (edellä mainittu asia Cowan, tuomion 15 kohta). Perustamissopimuksen 59 artiklaa sovelletaan siis kaikkiin jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka eivät hyödynnä muuta perustamissopimuksessa taattua vapautta mutta jotka menevät toiseen jäsenvaltioon saadakseen siellä palveluja tai joilla on siellä mahdollisuus saada tällaisia palveluja. Bickel ja Franz ovat tällaisia kansalaisia, jotka voivat vapaasti mennä vastaanottavaan valtioon ja liikkua siellä. Perustamissopimuksen 8 a artiklassa sitä paitsi määrätään seuraavaa: ”Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei tässä sopimuksessa määrättyistä tai sen soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetyistä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu.”
- 16 Tältä osin on todettava, että unionin kansalaisten on helpompi käyttää oikeuttaan vapaasti liikkua ja oleskella toisessa jäsenvaltiossa, jos heillä on mahdollisuus samoilla edellytyksillä kuin kyseessä olevan valtion kansalaisilla käyttää tiettyä kieltä hallinto- ja lainkäyttöviranomaisissa. Tästä seuraa, että kun Bickelin ja Franzin kaltaiset henkilöt käyttävät oikeuttaan liikkua ja oleskella toisessa jäsenvaltiossa, heillä on lähtökohtaisesti perustamissopimuksen 6 artiklan perusteella oikeus tulla kohdelluiksi yhdenvertaisesti tämän jäsenvaltion kansalaisten kanssa siltä osin kuin on kyse tässä valtiossa käytettyjen kielten käyttämisestä.
- 17 Vaikka rikoslainsäädäntö ja rikosoikeudenkäynnin sääntely, joihin kyseessä olevat käsittelykieltä koskevat riidanalaiset säädökset kuuluvat, kuuluvat yleensä jäsenvaltioiden toimivaltaan, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeus rajoittaa tätä toimivaltaa. Tällaisilla säännöillä ei nimittäin voida syrjiä henkilöitä, joilla yhteisön oikeuden mukaan on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun, eikä rajoittaa

yhteisön oikeudessa taattuja perusvapauksia (ks. näin em. asia Cowan, tuomion 19 kohta).

- 18 Tästä seuraa, että siltä osin kuin kansallisella lainsäädännöllä, joka koskee käsitelykieltä rikosasioita käsittelevissä tuomioistuimissa, saatetaan heikentää jäsenvaltioiden niiden kansalaisten oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun, jotka käyttävät oikeuttaan liikkua ja oleskella tässä jäsenvaltiossa, kyseessä olevan lainsäädännön on oltava yhteensopiva perustamissopimuksen 6 artiklan kanssa.
- 19 Esitetyn kysymyksen ensimmäiseen osaan on siis vastattava, että kansallisessa lainsäädännössä säädetty oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi muu kuin kyseessä olevan valtion pääkieli kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan, joten tämän oikeuden on oltava yhteensopiva perustamissopimuksen 6 artiklan kanssa.

Kysymyksen toinen osa

- 20 Jotta välttyttäisiin kaikelta perustamissopimuksen 6 artiklan vastaiselta syrjinnältä, oikeus saada oikeudenkäyntikieleksi saksa pitäisi Bickelin ja Franzin mukaan taata kaikille unionin kansalaisille, koska se on taattu unionin yhden jäsenvaltion kansalaisille.
- 21 Italian hallitus väittää, että kyseessä oleva oikeus on annettu pelkästään Bolzanon provinssissa asuville kansalaisille, jotka kuuluvat provinssin saksankieliseen kieliryhmään. Riidanalaisten oikeussääntöjen tarkoituksena on tämän hallituksen mukaan tunnustaa suojeltavaan vähemmistöön kuuluvan henkilön etninen ja kulttuurinen identiteetti. Tästä seuraa, että kyseessä olevan etnisen ja kulttuurisen vähemmistön oikeutta käyttää kieltään ei pidä ulottaa toisen valtion kansalaiseen, joka sattumalta

ja väliaikaisesti on kyseessä olevalla alueella, koska hänelle on tarjottu keinot puolustautumisoikeuksiensa riittävään käyttämiseen, vaikkei hän osaisikaan kyseessä olevan valtion virallista kieltä.

22 Komissio puolestaan toteaa, että kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa oikeutta saada oikeudenkäyntikieleksi saksa ei ole annettu kaikille Italian kansalaisille, vaan ainoastaan niille, jotka ensinnäkin asuvat Bolzanon provinssissa ja jotka toiseksi kuuluvat provinssin saksankielisiin. Kansallisen tuomioistuimen on siis ensinnäkin määriteltävä konkreettisesti, syrjitäänkö kyseessä olevalla lainsäädännöllä kansalaisuuden perusteella, määriteltävä henkilöryhmä, johon syrjintä kohdistuu, ja sitten tutkittava, voidaanko tämä syrjintä perustella objektiivisilla seikoilla.

23 Asiakirjoista ilmenee, että Italian lainsäädännössä varataan Bolzanon provinssissa asuville saksankielisille kansalaisille oikeus saada saksa oikeudenkäyntikieleksi. Tästä seuraa, että muiden jäsenvaltioiden, kuten Saksan ja Itävallan, Bickelin ja Franzin kaltaiset saksankieliset kansalaiset, jotka liikkuvat tai oleskelevat tässä provinssissa, eivät voi vaatia, että rikosasian oikeudenkäyntikielenä on saksa, vaikka tämä kieli on kansallisen lainsäädännön mukaan yhdenvertainen italian kielen kanssa.

24 Tässä tilanteessa saksankieliset muiden jäsenvaltioiden kansalaiset, jotka liikkuvat ja oleskelevat Bolzanon provinssissa, ovat huonommassa asemassa kuin saksankieliset Italian kansalaiset, jotka asuvat tällä alueella. Vaikka Bolzanon provinssissa asuva saksankielinen Italian kansalainen voi provinssissa syytteesen jouduttuaan saada oikeudenkäyntikieleksi saksan, tätä oikeutta ei myönnetä saksankieliselle toisen jäsenvaltion kansalaiselle, joka liikkuu samassa provinssissa.

- 25 Vaikka oletettaisiin, että saksankieliset toisten jäsenvaltioiden kansalaiset, jotka asuvat Bolzanon provinssissa, voivat Italian hallituksen väittämällä tavalla tosiasiallisesti vedota riidanalaiseen lainsäädäntöön ja ajaa asiaansa saksaksi, jolloin heitä ei syrjitä kansalaisuuden perusteella verrattuna alueen muihin asukkaisiin, on silti todettava, että Italian kansalaisia suositetaan verrattuna muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin. Suurin osa saksankielisistä Italian kansalaisista voi nimittäin Bolzanon provinssissa vaatia, että koko menettelyn ajan käytetään saksaa, sillä he täyttävät riidanalaisessa lainsäädännössä säädetyn asumista koskevan edellytyksen, kun taas suurin osa saksankielisistä muiden jäsenvaltioiden kansalaisista ei voi vedota tässä lainsäädännössä säädettyyn oikeuteen, koska he eivät täytä tätä edellytystä.
- 26 Tästä seuraa, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa kyseessä olevan kaltaisella lainsäädännöllä, jonka mukaan edellytyksenä sille, että henkilöllä on tietyllä hallintoalueella oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieliksi oma kielenensä, on se, että hän asuu tällä alueella, suositetaan kyseessä olevan valtion kansalaisia verrattuna muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen, joten tämä lainsäädäntö on ristiriidassa perustamissopimuksen 6 artiklaan sisältyvän syrjintäkiellon periaatteen kanssa.
- 27 Tällainen asuinpaikkaa koskeva edellytys voi olla perusteltu ainoastaan, jos se perustuu objektiivisiin ja kyseessä olevien henkilöiden kansalaisuudesta riippumattomiin syihin, jotka ovat oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (ks. näin asia C-15/96, Schöning-Kougebetopoulou, tuomio 15.1.1998, Kok. 1998, s. I-47, 21 kohta).
- 28 Ennakkoratkaisupyynnöstä kuitenkin ilmenee, että riidanalaisen lainsäädännön osalta asia ei ole näin.
- 29 Italian hallitus väittää, että tämän lainsäädännön tarkoituksena on suojella kyseessä olevassa provinssissa asuvaa etnistä ja kulttuurista vähemmistöä, mutta tämä ei ole

tässä yhteydessä pätevä peruste. Sinänsä nyt kyseessä olevan kaltaisen vähemmistön suojeleminen voi olla hyväksyttävä tavoite. Asiakirjoista ei kuitenkaan ilmene, että tämän tarkoituksen saavuttaminen vaikeutuisi, jos riidanalaisen lainsäädännön soveltamisala ulotettaisiin saksankielisiin muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen.

30 Lisäksi on todettava Bickelin ja Franzin väittäneen suullisessa käsittelyssä, että kyseessä olevat tuomioistuimet voivat käyttää käsittelykielenä saksaa ilman, että tästä aiheutuu vaikeuksia tai lisäkuluja, mitä ei ole kiistetty.

31 Ennakkoratkaisukysymyksen toiseen osaan on siis vastattava, että perustamissopimuksen 6 artiklan vastaisena on pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jolla tietyn muunkielisille kuin kyseessä olevan jäsenvaltion pääkielisille kansalaisille, jotka asuvat tietyllä hallintoalueella, myönnetään oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi tämä kielensä mutta jolla samaa oikeutta ei myönnetä muiden jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka ovat samankielisiä ja jotka oleskelevat ja liikkuvat kyseisellä alueella.

Oikeudenkäyntikulut

32 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Pretura circondariale di Bolzanon, sezione distaccata di Silandro, 2.8.1996 tekemillään päätöksillä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Kansallisessa lainsäädännössä säädetty oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi muu kuin kyseessä olevan valtion pääkieli kuuluu EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan, joten tämän oikeuden on oltava yhteensopiva perustamissopimuksen 6 artiklan kanssa.
- 2) Perustamissopimuksen 6 artiklan vastaisena on pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jolla tietyn muunkielisille kuin kyseessä olevan jäsenvaltion pääkielisille kansalaisille, jotka asuvat tietyllä hallintoalueella, myönnetään oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi tämä kielenä mutta jolla samaa oikeutta ei myönnetä muiden jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka ovat samankielisiä ja jotka oleskelevat ja liikkuvat kyseisellä alueella.

Rodríguez Iglesias

Kapteyn

Puissochet

Hirsch

Jann

Mancini

Moitinho de Almeida

Gulmann

Murray

Ragnemalm

Sevón

Wathelet

Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä marraskuuta 1998.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja

presidentti